

I. IZZIV NEVIDNEGA

*Glas je neizprosen: »Ne reci, da je nemogoče,
dokler nisi poskusil!« Jaz sem pa kljuboval:
»Ne! Ne bom se predajal tem trapastim mislim!«*

Bilo je tiste davne nedelje prve julijske dni v letu 1959. Pred dobrima dvema mesecema sem prišel od vojakov. Bila je nedelja, nedelja nove maše mojega bratranca Toneta Kotarja. Mislim, da je bila prva nedelja po prazniku sv. Petra in Pavla. Prva nedelja po posvečenju novomašnikov.

Šel sem k prvi sv. maši ob šesti uri zjutraj. Na samo novo mašo nisem šel, ker je moral biti doma eden za varuha v hiši, pa tudi pri živini. In ta 'eden' sem bil svobodno jaz, ker sem bil že dve leti odsoten od doma. Pa tudi, da sem se izognil družini. Vsi drugi iz naše družine so pa odšli na novo mašo, ki je bila ob deseti uri pri župnijski cerkvi sv. Ruperta. Cerkev je bila seveda bogato okrašena, kot se za tak novomašni praznik spodobi. Pri prvi maši je bilo bolj malo ljudi, ker so šli po večini na novo mašo.

Med mašo nisem bil zbran. Kot druge nedelje sem gledal na uro, ali bo kmalu minila. Tako ne vem, ali se je to zgodilo na začetku ali na koncu maše ... Sicer pa to ni pomembno. – Kar zaslišim v sebi, a ne s telesnimi ušesi (!), popolnoma jasen, a ne ukazujoč glas: »ALI NE BI TUDI TI POSTAL TO, KAR JE ON?« Ta »ON« je bil seveda novomašnik, o čemer se nisem vpraševal. Ta glas? Od kod prihaja? Zakaj se je pojavil?

Odgovor se mi je zdel na dlani: Zaradi novomašno okraše-
ne cerkve. Nervoza ob pričakovanju novomašnega praznika. To je 'avtosugestija'! Kaj pa drugega! A še preden sem se mogel malo zbrati k 'ne-molitvi', se isti glas in isti stavek ponovi - z vprašujočo milino in resnostjo, ki me kliče k odgovornemu premisleku in seveda k odgovoru.

NE ŽELIM POSTATI DUHOVNIK

Jaz o tem nisem hotel niti slišati: »Neumnost! Kje neki! Saj to ni mogoče. Sem prestar. In nimam niti osnovne šole. Neumnost je na kaj takega sploh pomisliti. Predvsem pa: »KER JAZ SPLOH NE ŽELIM POSTATI DUHOVNIK! Pusti to misel!«

Ampak glas je neizprosen: »Ne reci, da je nemogoče, dokler nisi poskusil!«

Jaz sem pa ključoval: »Ne! Ne bom se predajal tem trapaštim mislim. Saj imam komaj pet razredov priznane osnovne šole!«

Glas pa tokrat ne nagovarja, ampak kaže pot: »Ob redni službi bi se dalo narediti večerne tečaje za posamezne razrede.«

Meni se je ta predlog zdel vsaj skregan z zdravo pametjo, če že ne nerealen: »Jaz da naj bi šel v službo? Saj je doma vendar dovolj dela in kruha!«

In zopet ta nepopustljivi glas: »Torej nočeš ubogati Boga?! Zakaj pa potem vsak dan ponavljaš tisto svojo 'Malo skrivnost': VSE ZATE IN S TEBOJ, O PRESVETO SRCE JEZUSOVO, ZAKAJ JAZ SEM TVOJ!?

Čutim, da moram odločno stopiti v sam center, v jedro svojega odgovora: »AMPAK, JAZ NE ŽELIM POSTATI DUHOVNIK! To mi še na misel ni prišlo!«

Proti pričakovanju je Glas spremenil 'taktiko': »Saj morda ne bo treba. Glavno je, da poskusiš. In boš popolnoma miren.«

Tudi jaz sem prešel na drugi 'argument': »Vem, da ata ne bodo dovolili. Saj imajo že s Pavletom dovolj sitnosti in negotovosti. Pa tudi stroškov! In v zadnjem času strahu pred sramoto, če ne bo šel naprej.«

Glas pa noče in noče umolkneti: »On je on, ti si pa ti! 'TI' postani, kar je on: DUHOVNIK!«

Še in še sva se res prerekala, čeprav kot 'partnerja', vsak s svojimi aduti ... sama! Popolnoma sama! Sicer v tišini, a za naju zelo glasno.

Več kot pol ure. Morda celo uro? Ne vem.

O BOG, NAREDIL BOM VSE, KAR BOM MOGEL

Ko sem se predramil, je bila cerkev popolnoma prazna. Neodločen, kot pijan sem odtaval iz cerkve proti domu. A še vedno z istim nepremaganim dvobojem v sebi. Šele nekako ob mostu proti Sokolskemu domu po nekaj sto metrih počasnega tavanja sem le pred sabo in pred Njim toliko popustil, da sem mogel reči: »Da, poskusil bom (postati duhovnik), čeprav sem v sebi prepričan, da to ni mogoče in da mi v tem ne bo uspelo. Bom pa imel mirno vest, da sem Boga ubogal.« Kot da sem videl Boga z duhovnimi očmi, sem mu iskreno obljubil: **»DA, BOG, OBLJUBIM, DA BOM NAREDIL RES VSE, KAR BOM MOGEL, DA BI POSTAL DUHOVNIK, ČEPRAV SI TEGA NE ŽELIM IN VEM, DA IZ MOJE MOČI TO NI MOGOČE.«**

Tega srečanja in pogovora s skrivnostnim GLASOM nisem ocenjeval, čigav je; vedel sem, da je Božji. Sedaj pa **DO-DATNO VIDIM**, da v tistem skrivnostnem glasu ni bilo ne ukazovanja ne groženj in ne strašenja s kaznimi. Edino je bila nakazovana Božja pomoč. Meni je bila prepuščena popolna svoboda odločanja, brez najmanjše prisile, grožnje ali prošnje. Seveda ni treba omenjati, da sem bil ves čas pri popolni zavesti in priseben. In da sem se zavedal bližnjih in daljnih posledic kakršne koli odločitve. Človeško gledano je bilo resnično veliko več ovir kakor pa sprejemljivih rešitev za možnost uspeha. Milost je očitno zmagala nad človeško modrostjo. Pred Bogom moram priznati, da sam s svojo res slabo vero nisem bil sposoben narediti tega resnično nadčloveškega koraka: namreč, da sem se zavestno, svobodno in odgovorno vrgel v Božje naročje: »Sedaj pa ukrepaj ti! Svojo prihodnost izročam popolnoma v tvoje roke.« Milost je bila premočna. Ob dotiku z njo so zvedeneli vsi človeški argumenti.

Da bo srečen konec, mi je bilo jasno: ker bo Bog vodil mojo pot, bo on dosegel moj cilj, zato bo pravilen, čeprav drugačen, kot si ga želim jaz. Od mene bo odvisno le to, da mu

ne postavljam ovir. Ko sedaj gledam nazaj, je bila v tem duhu tedaj z Bogom sklenjena 'pogodba'!

Tako je potem šlo iz leta v leto brez navora in živčnosti ... žal pa tudi brez oprijemljivega lastnega želenega cilja, ker v duhovništvo in redovništvo me ni vleklo, razen da sprejemem nerazumljivi Božji načrt in njegov nepojmljivi dar kot sprejetje Božje volje! In prav tu je za vsa leta nastala in ostala v meni velika neizpoljenost in praznina, čemur lahko mirno rečem: Tema ... Noč ... Koraki slepca!

Nalašč sem malenkost zašel in prehitel čas dogajanja, ker upam, da bodo s tem poznejši dogodki že delno vnaprej osvetljeni za lažje razumevanje.

Ko sem tedaj šel iz cerkve proti domu, sem prvih nekaj sto ali tisoč metrov podzavestno nekako pričakoval vsaj kak odmev ali pritrditev prejšnjemu 'pogovoru'. Toda oni Glas je umolknil. Bil je pa toliko bolj zapisan v mojem spominu. Neizbrisno in bolj obstoječe kot z Božjim prstom vžgano v kremenovo trdoto mojega srca. Še preden sem začel načrtno iskati, po kateri poti naj grem naprej, preden sem prišel domov, sem 'stvari vzel v svoje roke', seveda, vse moram izpeljati sam. Tako je bilo: moliti še nisem znal tako, da bi se z Bogom res pogovoril.

Premišljeval sem in tehtal razne možnosti: da bi v ŠentruPERTU končal osnovno šolo? Da bi jaz, star 22 let, sedel z deset let starimi otroki, nisem mogel sprejeti. Pa še, ker je sestra Milka pred nekaj leti odšla k sestram usmiljenkam v Beograd in bi lahko kdo moje šolanje povezal s tem in bi bil uspeh vnaprej onemogočen. Niti da bi hodil v 'večerno šolo', morda v Novo mesto, ni bilo sprejemljivo; bilo bi predrago in preveč časa bi izgubil za delo doma ... Tako je ostala edina možnost, da grem v redno službo in ob službi v večerno šolo.

V službo? Saj sem vedno računal, da se na kmetih kam priženim.

Toda, stop! Glas se je prebudil: »Ali nisi obljubil, da boš poskusil po svojih močeh!?!«

»Hvala. Glas, ti si signal in kažipot. Da, Gospod, obljubil sem, zato se bom potrudil.«

Torej služba in ob njej večerna šola. Kot za 'poskušnjo', da bo vest pomirjena, in končno dokaz, da res ni mogoče ...

O teh svojih mislih in načrtih nisem govoril z nikomer. Niti nisem pomislil, kdaj naj bi začel načrt uresničevati, da bi šel od doma ...

»O, GOSPOD KAPLAN!«

Minilo je okrog mesec dni, morda celo manj. Želi smo pšenico na 'Dolgi njivi' nad Kostanovko. Jaz sem delal povesla za vezavo snopov in vezal snope. Vsi smo delali molče, ker je imel vsak svoje dogovorjeno delo. Kar zaslišim očetov glas: »O, gospod kaplan! A ste prišli pomagat žet?«

Kot na ukaz se vsi ozremo v smer glasu. Res, prišel je naš mladi kaplan Franc Levstek, salezijanec (salezijanci so imeli že med vojno v Škrljevem noviciat in so po vojni ostali v Šentrupertu). Le zakaj je prišel? Dobro uro daleč, v hrib in še peš? Ata so mu šli naproti.

Kar tam na ozari njive sta se kar dolgo pogovarjala. Čudno je bilo, da so ata nekajkrat precej povzdignili glas.

Šele čez nekaj let mi je gospod Levstek razodel vsaj delček skrivnosti iz tega pogovora: »Pavleta prepričajte, Pavleta,« so bili ata hudi, ko jim je gospod Levstek omenil, da naj bi šel jaz v šole. Ata so imeli razlog: »Njega smo dali zato v šole. Pa koliko v teh letih zanj 'špendamo' (žrtvujemo). Kajpak! On naj postane 'gospod', tega ta-malega pa kar pustite pri miru ... Saj veste, kmetija potrebuje delavce!«

Ob takem odgovoru mojega očeta je bil kaplan zelo presenečen:

»Ne razumem vas, oče. Vi niste bili nikoli proti duhovnikom.«

Atetu se zasvetijo oči. Kaplan ni vedel, ali od spoštovanja ali od jeze: »O, verjemite, da duhovnike cenim, ampak tiste ta prave. Ne veste, koliko molimo za Pavleta. Pa nas bo morda še

sram. Ko bo cela župnija s prstom kazala na nas: Seveda, oni, Vederinski, bi bili radi nekaj več. Da bi imeli duhovnika. Prav jim je.«

Ata so umolknili. Vedeli so, da se je Pavle to leto po prvem letniku teologije vpisal na medicinsko fakulteto. A je potem ni obiskoval ... Zazrli so se pa nekam daleč, tja čez Dolge njive na Strmeški hrib. Oba molčita. Kot da čakata znamenje z neba.

Ne veš, ali se je čas ustavil ali je podivjal, ko ata le rečejo precej skromno: »Ste o tem s Tonetom že kaj govorili?«

Kaplan takoj prizna: »Ne. Najprej sem hotel govoriti z vami.«

Ata so se oddahnili: »Hvala Bogu! Sicer ga pa dobro poznam in vem, da ni tako pobožen, kot vi mislite. Samo ob žičah in elektronkah bi sedel, pa čas zapravljal. Kar pojdite in ga sami vprašajte!«

»KAM NEKI PES TACO MOLI?«

Kaplan je šel kar prepočasi proti meni ... Najprej me je pohvalil, kako da sem priden in kako so za menoj lepi sno-pi. Jaz sem pa seveda vezal snope naprej, le tu in tam sem ga pogledal. Ko stopi kaplan čisto k meni in začne v drugačnem tonu: »Tone, malo pusti delo in si poravnaj hrbet. S tabo bi rad nekaj govoril. Takole, na štiri oči.«

Začudil sem se. Le kaj imajo gospod kaplan z mano govoriti? Pa še na samem? Podava si roke in oba nekaj trenutkov molčiva. Kaplan, seveda, spregovori prvi: »Veš, Tone, večkrat te opazujem. Tako rad prideš k maši. Tudi ob prvih petkih in sobotah te večkrat vidim.«

Jaz si pa po tiho mislim: »Se mi splača, da grem v cerkev, tedaj mi vsaj tri ure doma ni treba delati ...«

Kaplan, ki mojih misli seveda ni videl, nadaljuje že bolj pogumno: »Tudi k obhajilu tako rad prideš. Menda ni maše, da bi ne šel.«

To hvaljenje mi je postalo sumljivo. Če je 'pohvala' iz trte izvita, je nekaj v ozadju. »Kam neki pes taco moli,« sem si mislil!«

Končno, čeprav zelo previdno, preide kaplan k stvari: »Na Hrvaškem, ne daleč od Zagreba, salezijanci odpiramo šolo. Bolj točno: zavod za šolanje bodočih duhovnikov ...« Malo počaka, da vidi moj prvi odziv. Čeprav me je informacija zanimala, sem ostal miren. Zato kaplan nadaljuje: »Tam bi sprejemali predvsem fante s končano osemletko. Pa tudi starejše. Za take starejše fante rečemo, da so 'zapozneli poklici'. Po Italiji in Franciji imamo nekaj takih zavodov.«

Zopet prekine, malo počaka in me pazljivo motri: »Pomislil sem, ali bi se ti odločil in se jim pridružil?«

Dolgo sva oba molčala. Kaj je on pričakoval, ne vem. In jaz?

Zaslutil sem nadaljevanje onega 'Glasu' v cerkvi, pred mesecem dni, čeprav sedaj po kaplanu. Krepkeje kot tedaj v cerkvi me je On stisnil za roko, češ: »Ali še dvomiš?« V duhu sem zaječal: »O Bog, ali je to res?« Očitno hoče sam storiti, česar jaz ne morem ali ne znam. »Torej je bil oni pogovor ob novi maši resnično pogovor s Teboj? In ti si ga vzel zares ... kar sem končno le storil tudi jaz.«

Kaplan me opazuje. Čaka in molči ... Tedaj pa v trenutku izstrelim svoj ugovor: kot pred mesecem dni! »Ampak šolanje zahteva veliko denarja. Naši pa s tem namenom vzdržujejo Pavleta.« Kaplan je imel odgovor pripravljen: »To naj te čisto nič ne skrbi. Prispevali bodo, kolikor bodo mogli. Vse, malo ali pa nič. Za drugo bodo poskrbeli salezijanci. Bog bo dal.«

Druga ovira je pa bila zame večja.

»Omenili ste končano osemletko. Jaz imam pa priznanih samo pet razredov, ker tedaj naša šola še ni bila uradno priznana kot osemletka. Čeprav sem hodil v osnovno šolo osem let in nisem nikoli zaostal. Enkrat sem dobil celo nagrado za 'najboljšega na šoli'. Tedaj sem se šalil, da NISEM NAJBOLJŠI, AMPAK DA SO VSI DUGI SLABŠI. Mislim, da sem razred

končal s tri!« Tega pa kaplan seveda ni vedel. Po daljšem premisleku šele reče: »Mislim, da bi se uredilo. Govoril bom s predstojniki. Morda bi ti šel kar z drugimi fanti v prvo gimnazijo. Če bi jo naredi, o tem ne dvomim, bi pa potem v počitnicah v Ljubljani na večernih tečajih dopolnil še manjkajoče razrede ...«

Čeprav je bil ta odgovor le preveč v oblakih in neizvedljiv, sem si po mučnem molku upal z resnično besedo na dan: »Ne veste, kako sem vesel tega vašega povabila.« Da ne bi izdal svojega duhovnega doživetja, svojo 'skrivnost' izpred enega meseca, sem rekel napol brezbrizno: »Ne vem točno, ampak že pred dobrim mesecem sem skoraj moral narediti sklep, da bom poskusil s šolanjem za duhovnika. Jaz sem načrtoval, da bi šel v službo in ob delu v večerno šolo. S Križevci bi bilo pa seveda veliko bolj preprosto.«

Kaplan se je zelo začudil: »Res čudno! Občutek imam, da ima Bog svoje načrte. Po pravici povem, da do včeraj mi ni prišlo na misel, da bi te vprašal in ti svetoval ta študij.«

Zopet je molk povedal več kot besede. S sproščenim glasom končno nadaljuje: »Saj res, kaj bo pa rekel oče ob tej tvoji odločitvi? Kot sem ga ravnokar razumel, ne bo navdušen?«

»O tem, kaj bodo rekli oče ali pa kdor koli, nimam kaj spraševati ... Jaz čutim po vesti, da trenutno moram iti na to pot. Ubogal bom Boga, ne pa človeka. Končno pa, sem polnoleten.«

Pri sebi sem pa čutil veliko negotovost.

»Šel bom predvsem, da pomirim vest, čeprav mi ne bi uspelo.«

Kaplan, čeprav presenečen, si je vidno oddahnil. Dodal pa je še, se mi zdi, najbolj pomembno: »Tone, zapomni si: Če boš iskal Božjo voljo, ne pa svojo, bo Bog dosegel svoj cilj, ampak ob tvoji pomoči. Samo moli. Veliko moli v ta namen. Jutri pa, če moreš, pridi v župnišče, da mi boš povedal, kako boš opravil pri očetu.«

Pri nas doma so starši, predvsem pa oče, odločali o vsem. Tudi če bo šel kdo med tednom k maši, kdo in zakaj bo šel. Jaz

sem pa kaplanu kljub temu obljubil: »Jutri pridem k maši. Z atetom se bom pa že danes pogovoril,« sem bil kratek.

S tem sem kaplanu že dal odgovor, da bom šel v Križevce.

»Vidim, da si se odločil. Tako je prav,« je brez pomišljanja rekel kaplan. Podal mi roko z besedami: »Zbogom, Tone. Jutri se pa vidiva.«

Pogledam ga v oči: »Ja. Gotovo. Jutri se vidiva,« ko še brez podaljšanja pogovora dodam: »Zbogom, gospod kaplan, do jutri.« In odide.

Počutil sem se olajšanega, kot da sem se znebil težkega bremena. Božja pomoč je bila namreč očitna. Jaz sem šel pa zopet vezat snope.

»UBOGAL BOM BOGA: ŠEL BOM V KRIŽEVCE.«

Seveda so ata kmalu opazili, da je gospod kaplan odšel. Prišli so k meni in me kratko vprašali: »No, kaj ...?«

Vzravnal sem se: »Dogovorila sva se, da grem v šolo v Križevce.«

Videl sem, da se premagujejo. Mirno so rekli: »Hm ... In za vzdrževanje sta se tudi dogovorila? Saj veš, koliko damo za Pavleta.«

Z olajšanjem sem jim odgovoril: »Ja. Sva. Rekel je, da boste dali pač, kolikor boste mogli: Precej, malo, ali pa nič ... Je rekel, da bo že Bog poskrbel.« To se pravi: salezijanci sami.

Ata so bili na zunaj še vedno popolnoma mirni. Zopet čakanje v tišini. Končno so po nekakšnem vzdihu tiho vprašali: »In kdaj naj bi odšel?«

»Jutri grem k maši. Potem pa v župnišče, da se z gospodom kaplanom bolj točno o vsem pogovoriva.« Sem ponovil prejšnji dogovor s kaplanom.

Atetov pogled in obraz je bil zopet nespremenjen. Napol so odkimali ... V presledkih, kot da iščejo primerne besede,

KAZALO

V iskanju Resnice.....	5
I. IZZIV NEVIDNEGA.....	7
Ne želim postati duhovnik.....	8
O Bog, naredil bom vse, kar bom mogel	10
»O, gospod kaplan!«	12
»Kam neki pes tace moli?«	13
»Ubogal bom Boga: šel bom v Križevce.«.....	16
II. MALA SKRIVNOST	21
Leta 1942: »Najsvetejši Srci, varujta nas!«.....	23
Srce Jezusovo, edini družinski praznik	25
Zaklad male knjižice.....	27
Nebeški vrtljak	30
Zadnja leta 'uspešne' osemletke	32
Namesto molitve: »Za domovino, s Titom naprej!«	33
III. V 'JNA' - PRI VOJAKIH	35
Izjema, a zakaj?.....	36
»Tak si kot drugi vojaki.« - Ali res?.....	39
»Tudi jaz verujem v Boga, sem ortodoksní pravoslavac!«	40
»Pa on spi z odprtimi očmi!«.....	41
Koristi od vojaščine?.....	42
IV. KDOR IŠČE, TA NAJDE.....	47
Pri Mariji Pomagaj na Brezjah	49
Glas: Čez deset let	51
V. KOT '22-LETNI OTROK' V KRIŽEVCIH	55
Če znaš delati čudeže.....	58
V treh mesecih štiri razrede osnovne šole.....	59

VI. MORDA K SALEZIJANCEM?	63
»Ti nisi za salezijanca!«	65
VII. NOVICIAT - PRIPRAVA NA 'KAJ'?	67
»Poskusi peči hostije.«	69
»Vzemi ključ od čevljarke pa še mizarke delavnice.«71	
»Danes boš pa tega, pa še onega ostrigel.«.....	71
Prve zaobljube, preobleka	72
Bog, kam me vodiš v tej puščavi?.....	74
VIII. MATURA, OBNOVITEV ZAČASNIH ZAOBLJUB	77
»Tone, ne učiš se. Postal si len!«	78
»Z njegovim zdravjem pa nekaj ni v redu!«.....	81
IX. 'KOT DA JE NOVA MAŠA'	83
Ti, Veliki brat, nauči nas	85
Novomašni križ	87
Novomašni kelih	88
Alba za novo mašo	89
Štola	90
Nova maša.....	91
Na materinem grobu	91
Večernice na Vihru	93
Zopet pod domačim kozolcem	94
'Moral' sem dati odvezo.....	95
X. BOLEZEN JE ZDRAVILO	97
Samo za na Trstenik je še!	98
»Da, potrudil se bom.«	99
Na Storžič? Mačji kašelj!	101
Predlog: Šel bi na Kozjak.....	101
Šla bo tudi sestra Anica	103
XI. NA KOZJAKU PRI SV. JOŠTU	105
Na obisk k zanesljivemu Prijatelju	107
Postopno ukinjanje šole	109

Bilo je tudi zanimivo in lepo	110
Nesreča z ного leta 2000.....	111
Fotograf	113
XII. 42-LETNO STOPICANJE NA KOZJAKU	115
Pokopališče	116
Obnova cerkve	119
Župnišče	120
O 'marofu'	121
O mežnariji in parkirišču.....	122
Mejniki in zemeljske meje	123
In še marsikaj.....	124
XIII. ČUDNI DOGODKI - OPOMINI?.....	127
Frenk.....	128
Molitve v krizah in stiskah.....	129
Odšel boš na Trstenik.....	132
Pred tabernakljem: »Jezus, kakor je Očetova volja!«.	133
Nisem se poslovil od nobene družine	135
Ob treh zjutraj sem imel zadnjo sv. mašo, sam!.....	138
XIV. SPET NA TRSTENIKU	139
Pozabljam; moram zapisati kak spomin	141
Le čemu pišem te nepomembnosti?	142
Ne konec, ampak nov začetek	143
Dodatek	145
Triperesna deteljica.....	146
Sestra Anica	147
Brat Pavle	151
Obisk s Kozjaka (<i>iz knjige: Ata, povej, str. 93</i>)	155
Barvna priloga.....	I-XX